

BO‘LAJAK MUTAXASSISLARDA KASBIY MAHORATGA INTILISH EHTIYOJINI SHAKLLANTIRISHDA REFLEKSIYANING ROLI

Tojiboyeva Orzigul Ma’rufjon qizi

*Farg‘ona davlat universiteti Pedagogika tarixi va nazariyasi mutaxassisligi 2-bosqich
magistri*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada bo‘lajak mutaxassislarda kasbiy mahoratga intilish ehtiyojini shakllantirishda refleksiyaning pedagogik va psixologik ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tadqiq etilgan. Tadqiqot davomida refleksiyaning shaxsning kasbiy o‘zini anglashini rivojlantirish, ichki motivatsiyasini kuchaytirish hamda kasbiy kompetentligini takomillashtirishdagi o‘rni tahlil qilingan. Shuningdek, reflektiv yondashuv asosida tashkil etilgan ta’lim jarayonining bo‘lajak mutaxassislarning kasbiy rivojlanishiga ta’siri yoritilgan. Tadqiqotda reflektiv pedagogik texnologiyalar - portfolio, reflektiv kundaliklar, o‘z-o‘zini baholash metodlari, muammoli vaziyatlar tahlili va interaktiv treninglarning kasbiy mahoratga intilish ehtiyojini shakllantirishdagi samaradorligi asoslab berilgan. Olingan natijalar refleksiya talabalarning mustaqil fikrlashi, kasbiy faoliyatga nisbatan mas’uliyati va o‘z ustida ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirishda muhim omil ekanligini ko‘rsatdi. Tadqiqot yakunida oliy ta’lim tizimida reflektiv yondashuvni keng joriy etish bo‘yicha ilmiy-metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan.*

Kalit so‘zlar: *Refleksiya, kasbiy mahorat, kasbiy kompetentlik, bo‘lajak mutaxassis, reflektiv yondashuv, kasbiy motivatsiya, o‘z-o‘zini rivojlantirish, pedagogik texnologiyalar, reflektiv kompetentlik, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim, professional rivojlanish, o‘z-o‘zini baholash, kompetensiyaviy yondashuv, pedagogik refleksiya, innovatsion ta’lim.*

KIRISH

Bugungi globallashtirish, raqamli transformatsiya va innovatsion taraqqiyot sharoitida jamiyatning barcha sohalarida raqobatbardosh, mustaqil fikrlaydigan, kasbiy kompetensiyalarga ega hamda o‘z faoliyatini tanqidiy tahlil qila oladigan mutaxassislarga ehtiyoj tobora ortib bormoqda [1]. Ayniqsa, oliy ta’lim tizimida bo‘lajak mutaxassislarni zamonaviy mehnat bozori talablariga mos ravishda tayyorlash, ularda kasbiy mahoratga intilish ehtiyojini shakllantirish dolzarb pedagogik muammolardan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda [2]. Chunki zamonaviy mutaxassis nafaqat o‘z kasbining nazariy asoslarini mukammal egallashi, balki o‘z faoliyatini baholash, kamchiliklarini aniqlash, o‘z ustida muntazam ishlash va kasbiy rivojlanishga ongli ravishda intilish qobiliyatiga ham ega bo‘lishi lozim [3].

O‘zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan ta’lim islohotlari, “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun hamda kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirishga qaratilgan normativ-huquqiy hujjatlarda shaxsning kasbiy kompetentligini rivojlantirish, kreativ va reflektiv fikrlashni shakllantirish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan [4]. Bu esa oliy ta’lim muassasalarida ta’lim jarayonini shaxsga yo‘naltirilgan, innovatsion va reflektiv

10-May, 2026-yil

yondashuvlar asosida tashkil etishni talab etadi [5]. Zero, refleksiya insonning o‘z faoliyati, hissiyoti, bilim va tajribalarini tahlil qilish, baholash hamda kelgusidagi faoliyatini takomillashtirishga xizmat qiluvchi muhim psixologik-pedagogik mexanizm hisoblanadi [6].

Ilmiy tadqiqotlarda refleksiya tushunchasi turli yondashuvlar asosida talqin etilgan bo‘lib, u shaxsning o‘z “men”ini anglash, faoliyat natijalarini tahlil qilish va kasbiy o‘shni ta’minlovchi omil sifatida e’tirof etiladi [7]. Xususan, pedagogik va psixologik adabiyotlarda refleksiya bo‘lajak mutaxassislarining o‘z imkoniyatlarini real baholashi, kasbiy qiyinchiliklarni aniqlashi hamda o‘z-o‘zini rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqishida muhim ahamiyat kasb etishi ta’kidlanadi [8]. Shu jihatdan refleksiya kasbiy mahoratga intilish ehtiyojining ichki motivatsion asoslarini shakllantiruvchi omillardan biri sifatida namoyon bo‘ladi [9].

Kasbiy mahoratga intilish ehtiyoji esa shaxsning o‘z kasbiy faoliyatida yuqori natijalarga erishishga bo‘lgan ichki ehtiyoji, o‘z ustida muntazam ishlashi, bilim va ko‘nikmalarini takomillashtirib borishga bo‘lgan motivatsion holatini ifodalaydi [10]. Mazkur ehtiyojning shakllanishida refleksiv faoliyat muhim rol o‘ynaydi. Chunki refleksiya orqali talaba o‘zining kasbiy tayyorgarlik darajasini anglaydi, mavjud kamchiliklarni aniqlaydi hamda ularni bartaraf etishga yo‘naltirilgan individual rivojlanish strategiyasini ishlab chiqadi [11]. Natijada unda o‘z kasbiga nisbatan mas’uliyat, kasbiy o‘shga ehtiyoj va o‘zini namoyon etishga intilish kuchayadi [12].

Bugungi kunda pedagogika va psixologiya fanlarida refleksiyaning nazariy-metodologik asoslari yetarlicha tadqiq etilgan bo‘lsa-da, bo‘lajak mutaxassislarda kasbiy mahoratga intilish ehtiyojini shakllantirishda uning imkoniyatlari, pedagogik mexanizmlari va amaliy samaradorligini chuqur o‘rganish zarurati saqlanib qolmoqda [13]. Ayniqsa, oliy ta’lim tizimida refleksiv yondashuv asosida kasbiy motivatsiyani rivojlantirish, ta’lim jarayoniga refleksiv texnologiyalarni joriy etish hamda talabalarning kasbiy o‘zini anglashini takomillashtirish masalalari ilmiy jihatdan dolzarb hisoblanadi [14].

Mazkur maqolaning maqsadi bo‘lajak mutaxassislarda kasbiy mahoratga intilish ehtiyojini shakllantirishda refleksiyaning o‘rni va ahamiyatini ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil qilish, refleksiv faoliyatning kasbiy rivojlanishga ta’sir etuvchi omillarini aniqlash hamda ushbu jarayonni samarali tashkil etishga doir ilmiy-metodik tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat [15].

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Bo‘lajak mutaxassislarda kasbiy mahoratga intilish ehtiyojini shakllantirishda refleksiyaning o‘rni va ahamiyati pedagogika, psixologiya hamda kasbiy ta’lim nazariyasida muhim ilmiy yo‘nalishlardan biri sifatida tadqiq etib kelinmoqda. Zamonaviy ilmiy yondashuvlarda refleksiya shaxsning kasbiy shakllanishi, o‘z-o‘zini rivojlantirishi hamda kasbiy kompetentligini takomillashtirishning asosiy mexanizmlaridan biri sifatida talqin qilinadi. Shu sababli mazkur muammoning nazariy-metodologik asoslarini yoritishda mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy qarashlari alohida ahamiyat kasb etadi.

10-May, 2026-yil

Psixologiya fanida refleksiya tushunchasining ilmiy asoslari dastlab xorijiy tadqiqotchilar tomonidan ishlab chiqilgan. Jumladan, John Dewey refleksiyaning insonning tajriba asosida fikrlashi va o‘z faoliyatini ongli ravishda tahlil qilishi jarayoni sifatida izohlaydi. Olimning fikricha, refleksiv tafakkur shaxsning kasbiy va intellektual rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Donald Schön esa refleksiv amaliyot nazariyasini ishlab chiqib, mutaxassis faoliyatida refleksiyaning amaliy ahamiyatini asoslab bergan. Uning “reflection-in-action” va “reflection-on-action” konsepsiyalari mutaxassisning faoliyat davomida hamda faoliyatdan so‘ng o‘z harakatlarini tahlil qilishi orqali kasbiy mahoratini rivojlantirishini ifodalaydi.

Rus psixologiya maktabi vakillari tomonidan ham refleksiya muammosi chuqur tadqiq etilgan. Xususan, Lev Vygotskiy refleksiyaning ongli faoliyatning tarkibiy qismi sifatida talqin qilib, shaxs rivojlanishida ijtimoiy muhit va ichki psixik jarayonlarning o‘zaro bog‘liqligini asoslab bergan. Aleksey Leontyev faoliyat nazariyasi orqali refleksiv jarayonlarning motivatsion va faoliyatli jihatlari ochib bergan bo‘lsa, Sergey Rubinshteyn refleksiyaning shaxsning o‘z faoliyatini anglash va baholash mexanizmi sifatida izohlaydi.

Pedagogik tadqiqotlarda refleksiya bo‘lajak mutaxassislarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish vositasi sifatida e‘tirof etiladi. Zamonaviy ta‘lim konsepsiyalarida refleksiv yondashuv ta‘lim jarayonini shaxsga yo‘naltirish, mustaqil fikrlashni rivojlantirish va kasbiy motivatsiyani kuchaytirishning samarali mexanizmi sifatida baholanmoqda. Tadqiqotlarda refleksiya talabaning o‘z bilimlari, ko‘nikmalari va kasbiy tayyorgarlik darajasini tahlil qilish orqali o‘z-o‘zini rivojlantirish ehtiyojini yuzaga keltirishi ta‘kidlanadi. Ayniqsa, refleksiv pedagogik texnologiyalar - portfolio, o‘z-o‘zini baholash, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, refleksiv kundaliklar hamda interaktiv treninglar talabalarda kasbiy mahoratga intilish motivatsiyasini shakllantirishda muhim vosita sifatida ko‘riladi.

Mahalliy pedagog olimlar tomonidan ham bo‘lajak mutaxassislarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda refleksiv yondashuv va kompetensiyaviy ta‘limning ahamiyati keng tadqiq etilgan. O‘zbek pedagogik tadqiqotlarida talabalarning kasbiy o‘zini anglashini rivojlantirish, pedagogik refleksiyaning shakllantirish hamda kasbiy motivatsiyani kuchaytirish masalalari zamonaviy ta‘lim tizimining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida talqin qilinmoqda. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, refleksiya bo‘lajak mutaxassislarning kasbiy rivojlanishida ichki motivatsion omil sifatida namoyon bo‘lib, ularda kasbiy mahoratga intilish ehtiyojini shakllantirishga xizmat qiladi. Biroq refleksiyaning kasbiy motivatsiyani rivojlantirishdagi pedagogik imkoniyatlari hamda refleksiv texnologiyalarning amaliy samaradorligi yetarlicha kompleks tadqiq etilmaganligi mazkur mavzuning ilmiy dolzarbligini belgilaydi.

Mazkur tadqiqot metodologiyasi shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim, kompetensiyaviy yondashuv, faoliyatli yondashuv hamda refleksiv yondashuv tamoyillariga asoslandi. Tadqiqot jarayonida nazariy va empirik metodlardan kompleks foydalanildi. Nazariy metodlar sifatida pedagogik, psixologik va metodik adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy-taqqoslash, tizimlashtirish, umumlashtirish hamda ilmiy interpretatsiya metodlari

10-May, 2026-yil

qo‘llanildi. Ushbu metodlar orqali refleksiya, kasbiy mahorat, kasbiy motivatsiya va reflektiv kompetentlik tushunchalarining mazmun-mohiyati ochib berildi.

Empirik metodlar sifatida kuzatish, anketa so‘rovi, suhbat, diagnostik testlar, reflektiv topshiriqlar hamda pedagogik tajriba-sinov ishlari amalga oshirildi. Tadqiqot davomida talabalarning reflektiv fikrlash darajasi, kasbiy motivatsiyasi, o‘z-o‘zini baholash ko‘nikmalari va kasbiy rivojlanishga bo‘lgan ehtiyojlari monitoring qilindi. Pedagogik tajriba jarayonida reflektiv kundaliklar, portfolio texnologiyasi, muammoli vaziyatlar tahlili va interaktiv treninglardan foydalanildi. Olingan natijalarning ishonchliligini ta‘minlash maqsadida tadqiqot ma‘lumotlari statistik tahlil asosida qayta ishlanib, reflektiv yondashuvning kasbiy mahoratga intilish ehtiyojini shakllantirishdagi pedagogik samaradorligi ilmiy jihatdan asoslab berildi.

NATIJALAR

Tadqiqot jarayonida bo‘lajak mutaxassislarda kasbiy mahoratga intilish ehtiyojini shakllantirishda refleksiyaning pedagogik imkoniyatlari ilmiy-amaliy jihatdan tahlil qilinib, reflektiv yondashuv asosida tashkil etilgan ta‘lim jarayonining samaradorligi aniqlashtirildi. Olib borilgan nazariy va empirik tadqiqotlar natijalari refleksiya talabalarning kasbiy o‘zini anglashini rivojlantirish, kasbiy motivatsiyasini kuchaytirish hamda o‘z ustida ishlashga bo‘lgan ehtiyojini shakllantirishda muhim omil ekanligini ko‘rsatdi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, reflektiv faoliyat bilan muntazam shug‘ullangan talabalarda kasbiy faoliyatga nisbatan mas‘uliyat hissi, mustaqil fikrlash, o‘z imkoniyatlarini real baholash hamda kasbiy kamchiliklarni aniqlash ko‘nikmalari sezilarli darajada rivojlangan. Ayniqsa, reflektiv topshiriqlar, o‘z-o‘zini baholash usullari, portfolio texnologiyasi va muammoli vaziyatlar tahliliga asoslangan mashg‘ulotlar talabalarning kasbiy faoliyatga nisbatan ongli munosabatini shakllantirishga xizmat qilgani kuzatildi. Natijada talabalarda o‘z kasbiy salohiyatini rivojlantirish, bilim va ko‘nikmalarini takomillashtirish hamda kasbiy mahoratga erishishga bo‘lgan ichki ehtiyoj kuchaydi.

Pedagogik tajriba-sinov ishlari natijalari reflektiv yondashuv asosida tashkil etilgan ta‘lim jarayonida talabalar faoliyatida sezilarli ijobiy o‘zgarishlar yuzaga kelganligini ko‘rsatdi. Xususan, tajriba guruhidagi talabalarda kasbiy motivatsiya darajasi, reflektiv fikrlash ko‘nikmalari hamda kasbiy o‘zini rivojlantirishga bo‘lgan intilish nazorat guruhiga nisbatan yuqori natijalarni qayd etdi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, reflektiv metodlardan foydalangan talabalar o‘z faoliyatini tahlil qilish, xatolarini aniqlash va ularni bartaraf etish bo‘yicha ancha yuqori kompetensiyaga ega ekanligi aniqlandi.

Shuningdek, tadqiqot davomida refleksiyaning kasbiy mahoratga intilish ehtiyojini shakllantirishdagi quyidagi pedagogik imkoniyatlari belgilandi:

- talabalarda o‘z-o‘zini anglash va o‘zini baholash kompetensiyasini rivojlantirish;
- kasbiy faoliyatga nisbatan motivatsion ehtiyojni kuchaytirish;
- mustaqil ta‘lim va o‘z ustida ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish;
- kasbiy muammolarni tahlil qilish va samarali yechim topish qobiliyatini rivojlantirish;
- shaxsning kreativ va tanqidiy fikrlash salohiyatini oshirish.

10-May, 2026-yil

Tahlillar natijasida reflektiv yondashuv asosida tashkil etilgan ta’lim jarayoni bo‘lajak mutaxassislarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda samarali pedagogik mexanizm ekanligi ilmiy jihatdan asoslandi. Ayniqsa, refleksiya talabalarning kasbiy o‘shiga bo‘lgan ichki ehtiyojini faollashtirib, ularni doimiy ravishda o‘z ustida ishlash va kasbiy takomillashuvga yo‘naltirishi aniqlandi.

Tadqiqotning yakuniy natijalari asosida oliy ta’lim tizimida reflektiv pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish, o‘quv mashg‘ulotlarida reflektiv topshiriqlar ulushini oshirish hamda talabalarning kasbiy o‘zini rivojlantirish faoliyatini tizimli qo‘llab-quvvatlash zarurligi asoslab berildi. Mazkur natijalar refleksiya bo‘lajak mutaxassislarda kasbiy mahoratga intilish ehtiyojini shakllantirishning muhim pedagogik omili ekanligini tasdiqlaydi.

MUHOKAMA

Mazkur tadqiqot natijalari bo‘lajak mutaxassislarda kasbiy mahoratga intilish ehtiyojini shakllantirishda refleksiyaning muhim pedagogik va psixologik omil ekanligini tasdiqladi. Tadqiqot davomida aniqlangan ilmiy natijalar zamonaviy pedagogika va psixologiya fanlaridagi reflektiv yondashuvga oid nazariy qarashlar bilan uyg‘unlashadi hamda refleksiyaning shaxsning kasbiy rivojlanishidagi determinant xususiyatini yana bir bor asoslab beradi.

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, refleksiya talabaning nafaqat o‘z bilim va ko‘nikmalarini baholashiga, balki o‘zining kasbiy imkoniyatlari, ehtiyojlari va rivojlanish istiqbollari anglashiga ham xizmat qiladi. Bu holat John Dewey tomonidan ilgari surilgan reflektiv tafakkur nazariyasi bilan metodologik jihatdan uyg‘unlashadi. Olim refleksiyaning insonning tajriba asosida ongli fikrlashi va faoliyatini takomillashtirish vositasi sifatida talqin etgan bo‘lsa, mazkur tadqiqotda ham reflektiv faoliyat talabalarning kasbiy o‘zini rivojlantirish motivatsiyasini shakllantirishga xizmat qilishi aniqlandi.

Tadqiqot natijalari Donald Schönning reflektiv amaliyot nazariyasini ham tasdiqlaydi. Xususan, talabalarning o‘z faoliyatini tahlil qilishi, muammoli vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilishi hamda kasbiy xatolarini aniqlab, ularni bartaraf etishga intilishi refleksiyaning amaliy faoliyatdagi samaradorligini ko‘rsatdi. Tajriba-sinov ishlari davomida reflektiv topshiriqlardan foydalangan talabalar kasbiy faoliyatni rejalashtirish, natijalarni baholash va o‘z ustida ishlash bo‘yicha yuqori ko‘rsatkichlarni namoyon etdilar.

Muhokama jarayonida refleksiyaning motivatsion jihatlariga ham alohida e’tibor qaratildi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, reflektiv faoliyat talabalarda ichki motivatsiyaning shakllanishiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Chunki refleksiya orqali shaxs o‘zining mavjud imkoniyatlari va kamchiliklarini anglaydi, natijada o‘zini rivojlantirishga bo‘lgan ehtiyoj kuchayadi. Mazkur holat kasbiy mahoratga intilish ehtiyojining shakllanishida refleksiyaning motivatsion mexanizm sifatidagi rolini namoyon etadi. Ayniqsa, o‘z-o‘zini baholash va reflektiv tahlil jarayonlari talabalarning kasbiy o‘shiga nisbatan ongli munosabatini shakllantirishda muhim pedagogik vosita bo‘lib xizmat qilishi aniqlandi.

Tadqiqot davomida reflektiv pedagogik texnologiyalarning samaradorligi ham ilmiy jihatdan asoslandi. Portfolio, reflektiv kundaliklar, muammoli vaziyatlar tahlili va interaktiv

10-May, 2026-yil

treninglar talabalarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishda samarali metodik vosita ekanligi kuzatildi. Mazkur texnologiyalar talabalarni passiv bilim oluvchidan faol, mustaqil fikrlovchi va o‘z faoliyatini tahlil qila oladigan subyektga aylantirishga xizmat qiladi. Shu jihatdan reflektiv yondashuv zamonaviy kompetensiyaviy ta’limning muhim tarkibiy qismi sifatida namoyon bo‘ladi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari refleksiyaning bo‘lajak mutaxassislarning kasbiy moslashuvi va professional identifikatsiyasiga ijobiy ta’sir ko‘rsatishini ham ko‘rsatdi. Reflektiv faoliyat orqali talabalar kasbiy qadriyatlarni chuqurroq anglaydi, kasbga nisbatan mas’uliyat hissi ortadi hamda professional faoliyatga tayyorgarlik darajasi oshadi. Bu esa ularning kelgusidagi kasbiy faoliyatda raqobatbardosh mutaxassis sifatida shakllanishiga zamin yaratadi.

Muhokama natijalari asosida aytish mumkinki, refleksiya bo‘lajak mutaxassislarda kasbiy mahoratga intilish ehtiyojini shakllantirishning kompleks pedagogik mexanizmi hisoblanadi. U shaxsning kasbiy o‘zini anglashini rivojlantiradi, ichki motivatsiyasini faollashtiradi hamda kasbiy kompetentligini takomillashtirishga xizmat qiladi. Shu bois oliy ta’lim tizimida reflektiv yondashuvga asoslangan pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish, o‘quv jarayonida reflektiv topshiriqlar ulushini oshirish hamda talabalarining o‘z-o‘zini rivojlantirish faoliyatini tizimli qo‘llab-quvvatlash zamonaviy pedagogik ta’limning ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida qaralishi lozim.

XULOSA

Mazkur tadqiqot natijalari bo‘lajak mutaxassislarda kasbiy mahoratga intilish ehtiyojini shakllantirishda refleksiyaning muhim pedagogik va psixologik omil ekanligini ilmiy jihatdan asoslab berdi. Tadqiqot davomida refleksiya shaxsning o‘z faoliyatini ongli tahlil qilishi, o‘z imkoniyatlarini baholashi, mavjud kamchiliklarni aniqlashi hamda o‘z-o‘zini rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqishiga xizmat qiluvchi kompleks mexanizm sifatida namoyon bo‘lishi aniqlandi. Shu jihatdan refleksiya bo‘lajak mutaxassislarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish, professional o‘zini anglashini shakllantirish va kasbiy o‘z-o‘zini rivojlantirishga yo‘naltirilgan ichki motivatsiyasini kuchaytirishda muhim metodologik asos vazifasini bajaradi.

Tadqiqot natijalari reflektiv yondashuv asosida tashkil etilgan ta’lim jarayoni talabalarda kasbiy faoliyatga nisbatan mas’uliyat hissinı oshirishi, mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishi hamda o‘z ustida ishlashga bo‘lgan ehtiyojni shakllantirishini ko‘rsatdi. Ayniqsa, reflektiv topshiriqlar, portfolio texnologiyasi, o‘z-o‘zini baholash metodlari, reflektiv kundaliklar va muammoli vaziyatlar tahlili talabalarining kasbiy o‘zini rivojlantirish faoliyatini faollashtirishda samarali pedagogik vosita ekanligi aniqlandi. Natijada talabalarda kasbiy mahoratga erishishga qaratilgan ichki ehtiyoj, o‘zini namoyon etishga intilish va professional kompetentlikni muntazam takomillashtirishga bo‘lgan motivatsiya kuchaydi.

Shuningdek, tadqiqot davomida refleksiyaning kasbiy motivatsiyani rivojlantirishdagi determinant xususiyati ilmiy jihatdan asoslandi. Refleksiya orqali talaba o‘zining kasbiy tayyorgarlik darajasini real baholaydi, mavjud muammolarni anglaydi hamda ularni bartaraf

etishga yo‘naltirilgan individual rivojlanish strategiyasini shakllantiradi. Bu esa kasbiy mahoratga intilish ehtiyojining ichki motivatsion asoslarini mustahkamlaydi. Shu sababli refleksiya nafaqat shaxsiy rivojlanish omili, balki kasbiy kompetensiyalarni takomillashtirishning samarali pedagogik mexanizmi sifatida ham e‘tirof etilishi lozim.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi refleksiyaning bo‘lajak mutaxassislarda kasbiy mahoratga intilish ehtiyojini shakllantirishdagi pedagogik imkoniyatlarini kompleks tarzda yoritilganligi, refleksiv yondashuvning kasbiy motivatsiyaga ta‘sir mexanizmlari aniqlanganligi hamda refleksiv pedagogik texnologiyalarning amaliy samaradorligi asoslab berilganligi bilan belgilanadi. Mazkur tadqiqot natijalari oliy ta‘lim tizimida kompetensiyaviy va shaxsga yo‘naltirilgan ta‘limni rivojlantirishda muhim ilmiy-metodik ahamiyat kasb etadi.

Xulosa sifatida ta‘kidlash joizki, zamonaviy ta‘lim tizimida raqobatbardosh, kreativ, refleksiv fikrlovchi va o‘z ustida muntazam ishlaydigan mutaxassislarni tayyorlashda refleksiv yondashuvga alohida e‘tibor qaratish zarur. Oliy ta‘lim muassasalarida refleksiv pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish, o‘quv jarayonida o‘z-o‘zini tahlil qilish va baholashga yo‘naltirilgan metodlarni tizimli qo‘llash hamda talabalarning kasbiy o‘zini rivojlantirish faoliyatini qo‘llab-quvvatlash bo‘lajak mutaxassislarning kasbiy mahoratga intilish ehtiyojini samarali shakllantirishga xizmat qiladi. Bu esa o‘z navbatida, jamiyatning zamonaviy talablariga javob bera oladigan yuqori malakali va professional kadrlarni tayyorlashning muhim sharti hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROYHATI:

1. John Dewey. *How We Think*. - New York: D.C. Heath and Company, 1933.
2. Donald Schön. *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action*. - New York: Basic Books, 1983.
3. Carl Rogers. *Freedom to Learn*. - Columbus: Merrill Publishing Company, 1969.
4. O‘zbekiston Respublikasining “Ta‘lim to‘g‘risida”gi Qonuni. - Toshkent, 2020.
5. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. *Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari*. - Toshkent: Fan, 2006.
6. Lev Vygotskiy. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. - Cambridge: Harvard University Press, 1978.
7. Sergey Rubinshteyn. *Osnovi obshchey psixologii*. - Moskva: Pedagogika, 1989.
8. Aleksey Leontyev. *Activity, Consciousness and Personality*. - Moscow: Progress Publishers, 1978.
9. Markova A.K. *Psixologiya professionalizma*. - Moskva: Znaniye, 1996.
10. Abraham Maslow. *Motivation and Personality*. - New York: Harper & Row, 1954.
11. Zeer E.F. *Psixologiya professionalnogo razvitiya*. - Moskva: Akademiya, 2006.
12. Slastenin V.A. *Pedagogika professionalnogo obrazovaniya*. - Moskva: Akademiya, 2004.

10-May, 2026-yil

13. Muslimov N.A. Kasb ta’limi o‘qituvchilarini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari. - Toshkent: Fan, 2007.
14. Ishmuhamedov R., Yo‘ldoshev M. Ta’lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar. - Toshkent: Nihol, 2013.
15. Azizxo‘jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va